

نگاهی به بزرگ ترین ادغام های جهانی در صنایع دارویی، توصیه هایی برای ایران

بهروز دینی، کارشناس اقتصادی موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

پانا

معاملات کلان ادغام و تملک در بخش دارو، پرنرنگ ترین تیترا جراید جهانی، در چند سال اخیر را به خود اختصاص داده است. تولید کنندگان دارو و ترکیبات دارویی، ایالات متحده، اروپا و آسیا را برای انجام معاملات کلان خود درنوردیده اند. مهم ترین تحول اقتصادی در دهه گذشته افزایش شگرف گردش سرمایه در جهان بوده است. شاید اگر گردشگری را سودآورترین صنعت اقتصاد جهانی ذکر کرد، باید گفت، صنعت دارو با دستیابی به بازارهای جهانی در دهه اخیر، خصوصا از ۲۰۰۷ بدین سوی، بزرگترین ادغام ها و پیوند های شرکتی سودآور را تجربه کرده است و در رده اول تحولات سیاسی- اقتصادی جهان برای گردش سرمایه قرار گرفته است.

ادغام ها و تملک ها در جهان، طی دوره ۲۰۱۵-۲۰۰۷ نسبت به سایر تحولات اقتصادی از شتاب بیشتری برخوردار بوده اند، زیرا یکی از عوامل موثر بر ادغام ها در جهان، وقوع بحران های بین المللی اقتصادی در یک دهه گذشته بوده است. در سال ۲۰۱۱، بیش از ۵۴۸ مورد ادغام در صنایع داروسازی روی داده است که ارزشی برابر با ۵۱۵ میلیارد دلار داشته است. سال ۲۰۰۷ نقطه عطف ادغام در صنایع بزرگ داروئی جهان و نفوذ در بازارهای نوظهور بود. حدود ۵۰ درصد ادغام ها در دوره یاد شده ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۵، مربوط به صنایع داروسازی بوده است و نیز در بین مناطق ۲۹ درصد مربوط به امریکای شمالی، ژاپن، اروپا و استرالیا بوده است. در سال ۲۰۰۷ آمریکا در بخش دارو، تعداد ۱۱۴ ادغام به ارزش ۲۵/۶ میلیارد دلار صورت گرفت. اما این ادغام و گردش سرمایه در بخش صنعت دارویی تا به امروز ادامه داشته تا به جایی که می توان گفت، ادغام ها و تملک ها در بخش داروسازی، به مثابه یک «مسابقه تسلیحاتی» است که عامل محرک آن، نیاز روزافزون شرکت های داروسازی به یافتن مقیاس، بازارهای جدید، کارایی و تحقیق و توسعه و تولید داروهای جدید است. ارزش ادغام ها و تملک های صورت گرفته در بخش تولید و آماده سازی داروها از ۵۸ میلیارد دلار در ۲۰۰۷ به ۲۳۹ میلیارد دلار در ۲۰۱۵ رسید. این امر، نشان دهنده افزایش شدید بیش از ۴۰۰ درصدی و شاهدهی است بر وقوع روند تکاملی در این بخش است. در سال ۲۰۱۵ هیچ بخش دیگری نتوانسته است مثل داروسازی تیتراهای اخبار مربوط به معاملات کلان را از آن خود نماید.

با این حال، بانکداران خاطر نشان می کنند که گرچه افزایشی چشمگیر در معاملات کلان با ارزش بسیار بالا وجود داشته است اما حجم معاملات داروسازی همچنان نسبتاً ثابت بوده است. بین سال های ۲۰۰۷ و ۲۰۱۵، حجم معاملات داروسازی از ۸۶۰ به ۹۱۹ مورد افزایش یافته است (کمتر از ۷ درصد رشد).

نیروی پیش برنده بسیاری از این معاملات کلان، مقررات مالیاتی، در ایالات متحده بوده است که اجازه پس اندازهای مالیاتی چشمگیر را می دهد و توضیح می دهد چرا فایزر (Pfizer)، - غول داروسازی آمریکایی دست به یک معامله ۱۶۰ میلیارد دلاری برای ادغام با Allergan زده است.

اگر ادغام فایزر و Allergan محقق شود، نه تنها به بزرگترین معامله در تاریخ صنعت داروسازی خواهد بود بلکه دومین معامله بزرگ تاریخ در بخش ادغام ها و تملک ها خواهد بود. این معامله، نمایانگر یک « تحول شگرف در صنعت داروسازی جهان » خواهد بود و مقیاس معاملات، به تنهایی، موجب معاملات بیشتری در سال ۲۰۱۶ خواهد شد.

در حال حاضر ایران دارای هولدینگ ها و شرکت های تخصصی متعددی می باشد که حجم قابل ملاحظه ای از شرکت های دارویی را تحت مالکیت خود دارند: الف): سازمان تامین اجتماعی به همراه شرکت سرمایه گذاری تامین اجتماعی (شستا) و شرکت های وابسته به آن. ب): بنیاد پانزدهم خرداد، دومین شرکت هولدینگ در زمینه دارو، ج): بانک ملی یکی دیگر از مالکان هولدینگ های دارویی و شرکت های وابسته به خود، د): سایر شرکت های دارویی که تحت مالکیت بخش خصوصی بوده و یا زیر نظر بنیادهای خیریه و سازمان های اقتصادی و نهادهای دولتی فعال هستند .

در ایران هولدینگ های دارویی تقریباً سیاست گذار اصلی صنعت دارو هستند. از مهم ترین سیاست هایی که اخیراً مورد توجه مسئولان این هولدینگ ها قرار گرفته، اعتبار تحت لیسانس بودن فعالیت ها و یا مشارکت با سرمایه گذاران خارجی است.

در سال ۱۳۹۰ در حدود ۸۹ شرکت کوچک و بزرگ داروسازی در کشور فعال بودند. قدیمی ترین واحد داروسازی کشور، انسیتو پاستور بوده که در سال ۱۲۹۹ تاسیس گردید و بعد از آن بخش دارویی دانشکده داروسازی دانشگاه تهران در ۱۳۱۷ و داروسازی دکتر عبیدی در ۱۳۲۰ تاسیس شدند. در حال حاضر ۲۴ شرکت داروسازی در وضعیت سهامی عام هستند که سهام آنها در بازار بورس ارائه شده است. انسیتو پاستور و موسسه رازی نیز کاملاً دولتی هستند که اولی متعلق به وزارت بهداشت و دومی متعلق به وزارت جهاد کشاورزی است. هم چنین حدود ۹۳ شرکت

در واردات رسمی دارو فعالیت می‌کنند و ۳۰ شرکت نیز تحت عنوان مراکز فوریت‌های دارویی در کشور فعالیت دارند. هم‌چنین ۳۳ شرکت نیز جز شرکت‌های سهامی خاص دارویی در کشور فعال هستند.

امروزه تامین نیازهای دارویی کشور به مرز ۹۶ درصد رسیده است و این در حالی است که صنایع داروسازی کشور، به دلیل ضعف سیستم‌های بازاریابی نتوانسته بازارهای مناسبی را در خارج از کشور بدست آورند، علیرغم آن که دارو می‌تواند یکی از اقلام بالقوه صادراتی کشور نیز محسوب گردد.

اما باید گفت در ایران از محدود بخش‌هایی که در چند سال گذشته به ادغام توجهی شده است ، صنعت داروسازی بوده است . وجود چند هولدینگ بزرگ دولتی، فرصت مناسبی برای ادغام واحدها یا خطوط تولید مشابه در هر هولدینگ را توجیه مناسبی برای ادغام و دستیابی به صرفه ناشی از مقیاس دانست. اما متأسفانه علیرغم تلاشهای صورت گرفته در این خصوص، وجود مشکلات حقوقی، مدیریتی، منابع انسانی، فرهنگی و تعارضات منافع سهامداران، مانع جدی برای ادغام‌ها در این بخش بوده است. اگر دولت در نظر دارد در این زمینه از رقابت‌های جهانی عقب نماند، لازم است در اسرع وقت راهکارهای مناسب در جهت رفع موانع فوق را در دستور کار خود قرار دهد.